FOLK LITERATURE OF THE HUTSUL MINORITY FROM BUKOVINA

Constantin-Andrei Pătrăucean

PhD Student, „Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In this project, we aim to make a general approach to the folk literature of the hutsuls minority in Bukovina, in order to observe its specificity in the context of the multi-ethnic folklore existence of the population in Bukovina. In this regard, we have brought up hutsuls legends, proverbs and stories that capture the collective mind and symbols that still prove the hutsuls population's inclination towards mythology and archetype. First, we made a brief introduction that considers the presentation of the hutsuls minority from a historical and ethnofolkloric point of view, followed by a review of the importance of the existence of popular literature in Bukovina. From general to private, we analyzed some literary facts from the folk creations of the hutsuls: carols or doines of the dead, the specific song "Hutulca", spells for the sick, love spells, legends with outlaws, proverbs about village life, family relationships, etc. All this proves the existence of an ethnofolkloric space that tries to preserve the folkloric manifestations, even if the ethnofolkloric dynamism that the current society shows seems to offer a pessimistic image on the folklore. Especially at important events over the year or in their life, the hutsuls keep the traditions and customs, in which the story, poetry or song are key symbols without which the celebrations would not have the same meaning. The Hutus, especially the elderly, demonstrate, through the secluded life they lead in the mountains and their simple way of life, a return to archaic values and sacred time that Mircea Eliade frequently mentions in his studies.

Keywords: hutsuls, folklore, folk literature, legends, traditions.

Putem discuta despre existența unei literaturi populare, în sensul unui gen literar, abia în secolul al XVlll-lea, atunci când scriitorii au demonstrat înclinația către studiul științific al credințelor și tradițiilor populare. Dezvoltându-se astfel odată cu existența romantismului, literatura populară s-a impus ulterior ca element reprezentativ al comunității, fiind un mod de exprimare a înțelepciunii poporului. Atunci când se analizează literatura populară, se formează deseori o mare eroare, încât culegătorii acesteia sunt tentați să intervină în cadrul textului, iar astfel o mare parte din autenticitate se poate pierde, de aceea trebuie să fim foarte atenți atunci când ne stabilim materialul pe care îl supunem analizei.

Astfel, Dimitrie Cantemir poate fi considerat primul culegător de folclor a cărui lucrare, *Descrierea Moldovei* (*Descriptio Moldaviae*), adună la începutul anilor 1700 informații legate de colinde, de anumite ritualuri și tradiții, pe care poporul le păstra cu strictețe. Ulterior, Anton Pann, Vasile Alecsandri, Ion Heliade-Rădulescu, Mihai Eminescu, Iuliu A. Zanne, Lazăr Șăineanu, Simion Florea Marian etc. au valorificat specificul popular și au realizat culegeri de basme, lucrări, poeme, studii de folclor în care se are în vedere specificul național și cultural.

Literatura populară specifică minorităților din Bucovina întrunește toate trăsăturile acestui gen literar, așa cum apare în studiile de specialitate (caracter oral, colectiv, anonim, tradițional și sincretic), valorificând, printre altele și cele patru mituri fundamentale ale poporului român, conform lui George Călinescu: mitul zburătorului (erotic), mitul jertfei pentru creație, mitul mioritic și mitul etnogenezei. Toate aceste mituri au existat ca sursă pentru crearea literaturii folclorice, prin care s-a definit astfel specificul național și cultural.

În cadrul minorității huțule, folclorul literar a reprezentat o fază firească în dezvoltarea culturală, chiar dacă huțulii nu au pus un accent deosebit pe realizarea lingvistică

a modalității de exprimare, ci mai degrabă s-au orientat către o expresie naturală a ritualurilor și a modului de viață, fapte exprimate în legende, cântece sau povești. Astfel, când avem în vedere specificul huțulilor din cadrul literaturii populare, nu ne referim numaidecât la grupul social al omului de la țară, ci trebuie să observăm, mai ales, contribuția acestuia ca factor reprezentativ în cultura de-a lungul vremii.

În partea de nord a României, mai ales în județul Suceava și Maramureș, minoritatea huțulă rezistă până în prezent, chiar dacă dinamismul etnofolcloric al societății actuale îi asimilează pe huțuli, de cele mai multe ori, fie la spațiul românesc, fie la ucraineni. Specificul grupului etnic huțul trebuie urmărit mai ales pornind de la limbajul pe care aceștia îl păstrează, chiar dacă limba română este limba vorbită chiar și în cadrul minorității huțule. De aceea, literatura populară specifică huțulilor apare și în limba română, dar și în „limba huțulă", această limbă „secretă" a huțulilor.

În ceea ce privește istoria etniei huțule, nu există studii foarte riguroase sau documente istorice exacte care să surpindă specificul, originea sau identitatea minorității huțule. Mai mult decât atât, puținele studii despre huțuli sunt contradictorii și dovedesc incongruența părerilor, Ion Drăgușanul considerându-i în studiile sale drept o enigmă a etnologiei. În părțile Sucevei, aceștia sunt consemnați istoric în a doua jumătate a secolului al XVlll-lea, când conducerea mănăstirii Putna le oferă huțulilor câțiva munți din împrejurimi pentru a-i avea în grijă, pentru a-i munci și pentru a oferi în schimb parte mănăstirii. Pe lângă condițiile oferite de mănăstirea Putna, huțulii au fost ajutați și de domnul Moldovei de la vremea aceea, Constantin Mavrocordat: „La 1742, vornicul ocolului Câmpulung pe Ceremuș (care mai târziu va fi numit și Câmpulung Rusesc) primea împuternicirea să aducă din Galiția ‹‹până la 300 de oameni››, adică ‹‹cine va veni să șadă la locurile acelea››, primind scutiri de obligații fiscale, cu condiția ca noii veniți ‹‹să fie slujitori pentru pază››."[1]

Construindu-și inițial locuințe sezoniere, aceștia n-au mai plecat în patria lor și au început să se stabilească pe teritoriul românesc. Nu vom intra însă în detalii de ordin științific legate de originea acestora, întrucât polemicile cu privire la originea populației huțule sunt nesfârșite: daci slavizați, origini vandalice, norvegiene, românești, ucrainene etc.

Dacă avem în vedere aspectele legate de limbă, vom putea observa că influența românească a fost și este cea mai evidentă, fapt cât se poate de normal, atât timp cât au trăit înconjurați de români. Datorită vieții pastorale pe care a dus-o și încă o duce comunitatea huțulă, vocabularul acesteia a asimilat o serie de cuvinte, majoritatea substantive, din limba română, care fac referire la traiul pastoral, cuvinte care apar și în cadrul literaturii populare: *armăsar, urdă, cofă, cheag, colibă* etc. Se face însă o greșeală majoră atunci când se discută despre originea ucraineană a huțulilor; din capul locului, trebuie făcută distincția clară între huțuli și ucraineni ca grupuri distincte. Confuzia aceasta se face uneori mai ales din cauza faptului că etnonimul „huțul" a suportat de-a lungul timpului anumite semnificații peiorative (din românescul *hoț-hoțul*), iar oamenii au preferat să se declare la recensăminte fie români, fie ucraineni. Cât despre dialectul huțul care se aseamănă cu cel ucrainean, studiile demonstrează că „graiul huțul prezintă din punct de vedere fonetic, un aspect cu totul distinct în cadrul dialectologiei ucrainene."[2]

Este interesant de observatt specificul limbajului huțul, pornind chiar de la observațiile poetului Mihai Eminescu, cel care a fost atras de caracterul huțulilor: „Aceștia nu li-s dușmani românilor [...] românii le pricep limba lor fără să s-o poată vorbi și ei, huțulii pricep pe cea română. E cel mai ciudat fenomen de a vedea pe țăranul român de baștină cum ascultă cu atenție la ceea ce îi spune oaspetele său, când se coboară la câmpie. Și cum acest oaspete vine poate din Munții Tatra, de cine știe unde și pricepe românește. […] Din această

[1] Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, vol. 1, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 175.
[2] Mugur Andronic, *Huțulii-o minoritate din Bucovina*, Suceava, Societatea Culturală „Ștefan cel Mare" Bucovina, p. 21.

simpatie abia explicabilă s-ar deduce că aceşti huţuli sunt daci slavizaţi, pe când românii, care-i pricep, fără să le vorbească limba, sunt daci romanizaţi."[3] Eminescu insistă asupra relaţiei favorabile dintre români şi huţuli, aceştia trăind într-o bună comuniune. Cu toate acestea, realitatea arată însă uneori contrariul, în sensul că de-a lungul timpului s-a demonstrat o manifestare a unui sentiment de ostilitate a unui grup etnic asupra altuia, ceea ce se petrece şi în cazul românilor şi a huţulilor. Se cunoaşte deja situaţia evreilor care au fost în permanenţă victime ale istoriei, prilej cu care românii şi-au bătut joc de aceştia, mai ales pe filieră creştină, din cauza lipsei botezului acestora, pentru care în mentalul colectiv românesc evreul era considerat o fiinţă blestemată. Cu alte cuvinte, chiar dacă astăzi relaţiile dintre minoritatea huţulă şi română este una normală şi paşnică, de-a lungul timpului au existat numeroase episoade, pornind chiar şi de la aspecte legate de limbă, prin intemediul cărora au apărut neconcordanţe între mentalul românesc şi cel huţul.

În ceea ce priveşte literatura populară, la huţuli, originile acesteia sunt legate de poezia care însoţea anumite ritualuri, însă această poezie nu exista ca fapt literar conştient, ci mai degrabă ca o manifestare a ritualului, a obiceiului în care atât huţulii, cât şi celelalte etnii au concentrat la un moment dat întreaga înţelepciune populară. Poveştile şi legendele uneori bizare pe care huţulii le-au creat în singurătatea şi în întunecimea pădurilor devin astfel o manifestare a unui fabulos al oamenilor munţilor: „legendele cu lumea lor dramatică şi pline de tâlcuite întâmplări reprezintă un tip de plăsmuire, în care elementele naturii primesc printr-un joc fantezist o umanizare estetică a lor."[4] Este greu de identificat însă care dintre aspectele folclorice sunt specifice huţulilor şi care sunt proprii românilor, întrucât aceştia au trăit în permanenţă în strânse relaţii sociale şi au împrumutat unii de la alţii elemente specifice, realizând aşa-numitul dinamism etnofolcloric.

Fiindcă la huţuli vioara (sau cobza) este un element specific, multe dintre cântecele pe care huţulii le-au creat atunci când ieşeau cu animalele pe câmp, la hore sau la principalele evenimente de peste an au la bază versuri care surprind specificul liber al huţulilor, însoţite de sunetul viorii. Fie că sunt doine, balade, cântece bătrâneşti, descântece sau colinde, creaţiile literare populare ale huţulilor rezistă la limita dintre sacru şi profan, fiind presărate de satire care au reuşit să-l facă pe huţul să uite de grijile şi problemele de zi cu zi.

Un element folcloric important pe care huţulii pun accentul în mod deosebit este colindul pentru morţi sau bocetele, dacă ne referim la denumirea care apare la români. Conform tradiţiei orale, în cazul în care moare un huţul, în familia acestuia se adună oamenii satului, informându-se în prealabil despre viaţa celui decedat şi încep să cânte un colind funebru, abia în momentul în care o femeie din casă aşază o lumânare deasupra unui colac. În acel moment, conducătorul cetei de colindători, numit *bereza,* începe colinda, fără să fie însă acompaniat de vioară, aşa cum se obişnuieşte de altfel la huţuli. Culegătorii Szuchewicz şi Hnatiuk consemnează, conform lui Petru Caraman, câteva astfel de colinde, prin care au surprins înţelepciunea şi reacţiile huţulilor în ultimele clipe ale vieţii:

„La prima lumânare trupul a murit,
La a doua lumânare, sufletul l-a părăsit,
La a treia lumânare, trupul i-a îmbrăcat..."[5]

În cadrul legendei, acest drum simbolic al celui decedat intră astfel în cadrul unei circularităţi pe care huţulii au urmărit-o în permanenţă, omul dându-şi ultima suflare înconjurat de liniştea la care veghează întreaga familie, moment în care îngerii îl veghează,

[3] Mihai Eminescu, *Opere complete*, Iaşi, 1914, p. 390, apud Mihai Iacobescu, *op. cit.*, 1993.
[4] Hayeck Mel, *Consideraţii filosofice asupra legendei populare*, în „Suceava", anul l, nr. 11/ 1939, p. 2, apud *Monografia folclorică a ucrainenilor din judeţul Suceava şi a românilor din regiunea Cernăuţi*, MA ETC 722, Consiliul Judeţean Suceava, 2011-2012, p. 425.
[5] Petru Caraman, *Colindatul la români, slavi şi alte popoare. Studiu de folclor comparat*, Editura Minerva, Bucureşti, 1983, p. 136.

ducându-l într-un car funebru către biserică, această biserică fiind înlocuită, în unele variante, cu țara sfântă a Ierusalimului. Singura condiție rămâne însă ca decedatul să fi fost om gospodar, pentru ca în clipa morții să se bucure de anumite minuni pe care nu oricine le poate descoperi: clopotele, bisericile, lumânările, toate obiectele folosite în cadrul ceremoniei de înmormântare parcă prind viață, fiind prezente astfel puternice credințe animiste:

„Oi, şi au venit după el sfinţii îngeri,
Sfinţii îngeri cu cinci care:
în primul car un clopot sunător (sau „doar prapuri")
în al doilea car sfinţii preoţi,
în al treilea car lumânări strălucitoare,
în al patrulea car cărţile sfinte,
în al cincilea car îngerii sfinţi... [...]
„Clopotele singure au început să sune,
Bisericile singure s-au deschis,
Luminările singure s-au aprins,
Cărţile sfinte singure s-au deschis."[6]

Femeia huțulă are un rol important în cadrul colindului mortului pentru că aceasta este cea care oferă semnul la care ceata ar trebui să își înceapă colinda, iar apoi, în diferite variante ale colindei mortului, dacă moare o femeie din casă, colinda prezintă cum sfinții pierd crucea, iar sufletul acesteia o găsește și le-o înapoiază. Bineînțeles că în funcție de identitatea celui care a părăsit această lume, ceata de colindători realizează o așa-numită colindă dedicată, care diferă: pentru fete mari, pentru gospodari, pentru văduve etc. Aceste dedicații există și în cadrul colindei realizate la sărbătorile de iarnă, însă aici sunt prezente atât instrumentele muzicale, cât și voia bună.

Colinda huțulă de înmormântare coincide însă, la nivelul structurii acesteia, cu bocetul bucovinean, bazându-se, la fel ca la bucovineni, pe improvizație și pe existența unei linii melodice care se utilizează la diferite evenimente din viața omului, nu doar la înmormântare. Multe fapte ale literaturii folclorice din Bucovina se regăsesc și la huțuli, iar acesta este un aspect cât de poate de normal, întrucât fenomenele folclorice sunt caracterizate de o așa-numită mișcare permanentă de masă, fapt care conduce către un dinamism etnofolcloric prin care un grup etnic împrumută de la celălalt tradiții, obiceiuri, aspecte ale literaturii populare etc. Astfel, există și numeroase bocete bucovinene pe care huțulii le-au preluat și le-au valorificat sub denumirea de „colind de mort".

Un cântec reprezentativ al huțulilor este așa-numita *Huțulca,* o manifestare foclorică artistică care a devenit cel mai cunoscut cântec al huțulilor, cântec care a trecut de barierele etnice, ajungând să fie cunoscut de întreaga țară. Specific oamenilor de la munte, acest cântec, în varianta lui originală, este acompaniat de fluier sau vioară. Născută în sânul huțulilor, *Huțulca* devine astfel un semn distinctiv al acestora, dovedind atât firea nestatornică a huțulilor, cât și ospitalitatea sau vrednicia de care au dat dovadă în permanență. Dacă românii au împrumutat de la huțuli elemente ce țin de evenimentele ceremoniale importante ale vieții satului, acest lucru este rezultatul conviețuirii împreună și a bunei înțelegeri de-a lungul timpului. Spiritul liber și noncoformist al huțulilor, precum și ospitalitatea acestora este dovedită de versurile care se regăsesc în *Huțulca:*

„Mult îmi place huțulcuța,
Dar îmi place si mândruța,
Huțulca mă-nveselește
Și mândruța mă iubește, […]
Hai Huțane și-om juca,

[6] Hnatiuc, *Kol,* II, p. 345 —347, *apud* Petru Caraman, *op. cit,* p. 137.

Huțulca din Brodina."[7]

La fel cum bucovinenii au preluat *Huțulca*, tot așa huțulii au preluat versurile doinei bucovinene și le-au integrat, de pildă, în obiceiurile de înmormântare, unde, pe lângă denumirea de *colind de mort*, așa cum am văzut mai sus, mai poartă denumirea (în comuna Breaza, de exemplu) de *doină de mort/ doină la mort*: „Convieţuirea huţulilor din nordul Bucovinei cu populaţia locală românească a favorizat unele împrumuturi reciproce de elemente ale culturii spirituale, între care cele mai demne de semnalat ni se par faptele de preluare integrală a unor piese sau genuri, cum sunt jocul *Huţulca*, pe care românii bucovineni l-au integrat între zecile lor de jocuri ale horii duminicale şi [...] preluarea de către huţuli a doinei bucovinene şi integrarea ei în obiceiurile de înmormântare ca bocet, sub denumirea de *doină la mort, de jele la mort,* sau *de jele*, prin care se înţelege *bocet*."[8]

O altă componentă foarte importantă din folclorul huțulilor poate fi reprezentată de superstiții și vrăji. Fiindcă li s-a dus renumele de vrăjitori din cauza singurătății din munți, huțulii au creat de-a lungul timpului numeroase descântece, utilizate la diverse evenimente, pentru influențarea vremii, pentru starea sufletească etc. Solomonarii ascunși prin pădurile întunecoase au învățat, din generație în generație, semne și eresuri prin care pretind că citesc în aștrii sau sunt capabili să descânte și să influențeze destine. Acest lucru s-a datorat însă și dorinței permanente a omului de a cunoaște bunul mers al naturii, de a descoperi tainele în spatele cărora s-ar putea găsi înțelesuri. Chiar dacă bărbații huțuli sunt renumiți pentru rostirea acestor descântece, există și descântătoare care se folosesc de puterea sacră pentru a realiza descântecul: de pildă, unele descântece se realizează folosindu-se, conform lui Mugur Andronic, o bucată dintr-o haină preoțească, în care se înfășoară o crenguță de busuioc, după care trebuie să i se dea foc. Realizându-se cercuri cu ajutorul acestui obiect magic în jurul capului celui descântat, cel/ cea care face descântescul rostește imprecații pentru a alunga boala și pentru a-l face bine: „S-a pornit (se spune numele celui descântat) de acasă, gras, frumos și sănătos. Când a ajuns pe la jumătate, s-a întâlnit cu frica înfricată, spaima înspăimată, în ceas de moarte dată. Du-te în munții cei cărunți, unde vaca neagră nu mugește, unde cocoşul negru nu cântă. Lasă-l pe (se spune numele bolnavului) curat și luminat cu descântecul de la mine și darul de la Dumnezeu."[9]

Tot din cadrul literaturii populare fac parte și alte descântece sau semne care au semnificația de tabu, prin intermediul cărora huțulii au încercat să influențeze sau să prezică anumite evenimente: „Dacă pui o șuviță din părul proaspăt tuns, în scorbura unei sălcii sau în ghiveciul unei flori, îți va crește părul foarte repede. Dacă lumânarea de cununie a mirelui sau a miresei va arde mai mult, înseamnă că unul dintre cei doi va avea viață mai scurtă. […] Dacă vrejii de dovleac se cațără pe tulpina porumbului, iarna va fi grea."[10]

Chiar dacă pe timpul verii huțulii au fost ocupați în permanență cu cosirea și strângerea fânului, cu culesul fructelor de pădure, al ciupercilor etc., în iernile geroase, după munca grea la pădure, au avut puterea de a sta în fața focului și de a compune versuri în care și-au transpus dorințele, bucuriile, necazurile și umorul fin care i-a caracterizat de fiecare dată. Multe dintre versurile care circulă în tradiția orală au ironii fine, mai ales la adresa soților:

„Stă huțanul în cârciumă Două mândre, mâdrulițe

[7] Versurile melodiei „Huțulca" circulă în mai multe variante, cu mici modificări pe care le-a realizat fiecare artist atunci când a cântat această melodie. Încă nu s-a aflat sursa acestor versuri, iar varianta de față aparține melodiei cântată de Nicolae Grib: https://lyricstranslate.com/ro/nicolae-glib-hutulca-hutulca-lyrics.html .

[8] Eugenia Cernea, *Doina din Maramureş, Oaş și Bucovina*, ediție critică, lucrare îngrijită de Constantin Secară, Editura Global, București, 2011, p. 67.

[9] Mugur Andronic, *op. cit*., p. 54.

[10] *Ibidem*, p. 54.

Bea și se petrece, La dânsul și-aduce,
Două mândre, mândrulițe Și la Catrina lui
La dânsul și-aduce. Semn cu cârja-i face."[11]

Un personaj de legendă din folclorul huțulilor este haidulul Olexa Doboș (circa 1700-1745) care a militat pentru libertate, încercând să elimine astfel asupririle asupra huțulilor, la zona de graniță dintre România și Ucraina. Însuși istoricul Ion Nistor consemna că în perioada în care a trăit haiducul, zona huțulilor era renumită pentru furturi și alte fapte condamnabile, iar pe capul haiducului Olexa era pus un preț mare. Conform legendei, ca rod al dragostei dintre un cioban și fiica gospodarului la care lucra acesta, Olexa Doboș făcea parte dintr-o familie extrem de săracă, însă ceea ce l-a ajutat în activitatea de haiduc a fost cunoașterea absolută a munților, pe care i-a luat la pas și și-a găsit cele mai bune ascunzători. Legendele populare ale huțulilor surprind povești bizare în care apare haiducul Olexa Dobos, iar astfel se formează povești în care acesta se întâlnește cu Sfântul Ilie, și întrucât Sfântul nu îl poate pedepsi pe diavol, haiducul îi oferă ajutorul său, provocând împreună o furtună puternică, în urmă căreia Olexa îl împușcă pe necuratul. Recunoaștem în această legendă asemănări cu figura haiducului Pintea, la amândoi haiduci, după victorie, întruchipându-se divinitatea în chip de om. În urma câștigului, Olexa cere ca recompensă, conform legendei, un glonț de argint care să fie sfințit în cadrul a douăsprezece liturghii, de doisprezece preoți. Observăm că la huțuli numărul doisprezece devine un numări simbolic, existând în cadrul numeroaselor obiceiuri sau ritualuri: de pildă, în cadrul ritualurilor legate de sărbătorile de iarnă, huțulii păstrează până astăzi obiceiul așezării pe masa de Crăciun a douăsprezece feluri de mâncare de post, pe care întreaga familie le consumă în seara ajunului, după o zi de post negru. Sub fața de masă pe care se așază aceste feluri de mâncare, gospodina huțulă pune un braț de paie, simbolizând astfel belșugul și bogăția în anul care urmează. Cele douăsprezece feluri de mâncare ar coincide astfel cu cele douăsprezece luni ale anului sau cu cei doisprezece apostoli, simbolizând perfecțiunea și ideea de invulnerabilitate. La ucraineni, legenda lui Olexa Doboș se încheie tragic, legendele acestora susținând că într-o discuție cu satana, Olexa ar fi fost informat că va avea un destin tragic, dar cu toate acestea, el va dăinui în amintirea celor care vor urma. În viața de zi cu zi, faptele pe care acesta le săvârșește există însă la limita dintre imoralitate și fapte bune. În acest sens, Daniela Andrașciuc susține că „prezența lui Doboș este conservată în numeroase legende, balade și exegeze. În una dintre aceste mărturii lirico-epice se spune că: ‹‹din câți haiduci au fost – se subliniază în legenda ucraineană – nici unul nu semăna cu Doboș: acesta a fost milostiv, știa cum să-l compătimească pe omul sărac. Sărmanii se omorau cu firea când auzeau că Doboș vine în sat. Se adunau cu toții și el le dăruia de toate, dar și ei îl păzeau. Doboș putea umbla în siguranță, unde voia. Nimeni nu l-ar fi denunțat ori trădat›› (V. Șuhevici, *Hululșcina*, Lvov, 1899, vol. 4, p. 188). […] După cum observă Ioan Rebuşapcă, aceeaşi putere apare şi în legenda ucraineană: ‹‹De-l împuşcau [pe Doboş] în gură, el pe loc scuipa glonţele-n palmă şi când îl azvârlea-n atacator, acela murea imediat.››"[12]

La huțuli, obiceiurile și ritualurile de aflare a ursitului au fost și încă reprezintă un fapt folcloric des întâlnit, care se practică la anumite momente de peste an. Câteva dintre aceste obiceiuri se practică de Sfântul Andrei, de Crăciun sau în noaptea de Sfântul Vasile. De pildă, fetele huțule obișnuiau până de curând să se adune acasă la una dintre acestea în

[11] Paul Torac, *Ne cântă huțulii*, Editura Taida, Iași, 2018, p. 53.
[12] Daniela Andrașciuc, *Pintea Viteazul, Olexa Doboș, A common destiny, two nations*, GIDNI, Târgu Mureș, 2014, p. 1137.

noaptea de Sfântul Vasile, unde găteau împreună colțunași. Pentru a ști care fată se va mărita în anul care urmează, fiecare așeza în fața ei colțunașul gătit de aceasta, se aducea în casă o pisică înfometată, iar fata spre care se îndrepta pisica să mănânce colțunașul, aceea se va mărita. În unele variante, dacă pisica doar mușcă din colțunaș fără a-l mânca, se spune că acea fată va rămâne însărcinată în anul care urmează. Un alt obicei interesant care se practică și astăzi este, în unele variante, ca în seara din Ajunul Crăciunului, după ce toți ai casei au terminat de servit masa de post special pregătită cu cele douăsprezece feluri de mâncare, fata de măritat iese afară din casă cu tacâmurile pe care le-a folosit la masă, face zgomot cu acestea, iar din partea de unde se aude lătratul unui câine, se spune că de acolo își va găsi ursitul. Seara de Sfântul Andrei devine deja un clișeu în procesul de aflare a ursitului la toată populația din Bucovina. La huțuli însă, pe lângă cunoscutele obiceiuri de furt al porților fetelor de măritat sau de punerea sub pernă a busuiocului, există și alte obiceuri care fac trimiteri la un simbolism agrar și fecundativ și care presupun rostirea unor versuri simbolice, prin care femeile seamănă cânepă, urmând să treacă cu catrința peste semințe (obiect vestimentar din îmbrăcămintea femeilor huțule, sinonim cu *fusta*) urmând să vadă dacă s-au prins fire de cânepă de îmbrăcămintea acesteia, caz în care ea s-ar mărita în anul respectiv: „Tot în seara Sf. Andrei, se obişnuieşte că fata seamănă, în casă sau, mai adesea, în cămară, pe jos, sămânţă de cânepă, apoi se descinge de catrinţă, pe care o târâie pe jos, pe deasupra seminţelor de cânepă, pe care le-a semănat, şi zice:

Andrei, Andrei, Andrei, Andrei,
Kolopni siiu! Eu seamăn cânepă!
Kolopni volociu, Cânepa o târăsc,
Vildatesia hociu! Să mă mărit voiesc!”[13]

Discutând despre rutenii care locuiesc la munte, Vlad Bănățeanu[14] îi numește pe aceștia huțuli, cu toate că acceptă faptul că există diferențe între aceștia și ceilalți ruteni, diferențe din punctul de vedere al vestimentației sau al limbii, de pildă. De aceea, este bine să ne orientăm atenția asupra câtorva proverbe rutene pe care le consemnează Dimitrie Dan și care reprezintă o parte din înțelepciunea populară specifică huțulilor, care nu se întâlnesc la români: *La seceriş, ai da femeia pentru un vânt; Coasa şi femeia nebătute nu-s de trebuinţă; Cel ce şede vara la umbră, iarna rabdă foame; Baba s-a coborât din căruţă şi iepei i-i mai uşor; Piaptănă pe dracul rar; Fără de Dumnezeu, nici până la prag nu ajungi; Dintru început, au mâncat crupe cu miere; după ce s-au mai cuprins, s-au culcat fără de cină.*[15]

Literatura populară a huțulilor din Bucovina reprezintă un punct de pornire pentru înțelegerea specificului tradiții, obiceiuri și ritualuri arhaice. Originea slavă a huțulilor nu poate fi negată, iar „limba huțulă” poate fi considerată un dialect al limbii ucrainene, în care este inevitabil ca influențele românești să nu își găsească locul, la fel și cele polone sau germane. În acest sens, multe dintre faptele literaturii populare ale huțulilor se regăsesc și în cadrul literaturii populare românești, de aceea nu le-am consemnat în această lucrare, punând accentul în special pe legende, poezii sau proverbe strict huțule, demonstrând în felul aceste înclinația huțulilor către autentic și către un stil de trai (încă) arhaic.

BIBLIOGRAPHY

Andrașciuc, Daniela, *Pintea Viteazul, Olexa Doboș, A common destiny, two nations*, GIDNI, Târgu Mureș, 2014.

[13] Dimitre Dan, *Etnii bucovinene-Rutenii din Bucovina*, redactor Ion Drăguşanul, Editura Muşatinii, Suceava, 2012, p. 254.
[14] Vlad Bănăţeanu, *Ghidul turistic şi balnear al Ţinutului Suceava*, Cernăuţi, 1939, p. 34.
[15] Dimitrie Dan, *op. cit*., p. 277.

Andronic, Mugur, *Huţulii-o minoritate din Bucovina*, Suceava, Societatea Culturală „Ștefan cel Mare” Bucovina.

Bănăţeanu, Vlad, *Ghidul turistic şi balnear al Ţinutului Suceava*, Cernăuţi, 1939.

Caraman, Petru, *Colindatul la români, slavi și alte popoare. Studiu de folclor comparat*, Editura Minerva, București, 1983.

Cernea, Eugenia, *Doina din Maramureș, Oaș și Bucovina*, ediție critică, lucrare îngrijtă de Constantin Secară, Editura Global, București, 2011.

Dan, Dimitre, *Etnii bucovinene-Rutenii din Bucovina,* redactor Ion Drăguşanul, Editura Mușatinii, Suceava, 2012.

Iacobescu, Mihai, *Din istoria Bucovinei*, vol. 1, Editura Academiei Române, București, 1993.

Monografia folclorică a ucrainenilor din județul Suceava și a românilor din regiunea Cernăuți, MA ETC 722, Consiliul Județean Suceava, 2011-2012.

Torac, Paul, *Ne cântă huțulii*, Editura Taida, Iași, 2018.